

„בעל מלחמות ומצמיח ישועות“, ודאי קול דודי דופק¹⁰ ואור ד' אחד, המנהל בהכנתו חסדו וגבורתו, את גלגלי התולדה, כשם שהוא מנהל את הליכות כל צבאות עולמים וכל סדרי היקום כולו, הוא ד' אלהי ישראל, אשר אנחנו עמו וצאן מרעייתו¹¹, הננו עריו עדי עד¹², מופיע ברב זוהר מתוך כל המאפלים, לפלס נתיבות חיקו על עמים רבים והמון לאומים, (המליצה אלהים אדירים ל"ר, שמבלי משים שמוצא קלמטס, היא גרידה שגגית מזהמת האלילות תוצאת הספקנות המתרנית שלטה סופתי הזמן בכל קובעת שמריה, ותהי לפעמים למשול גם לישרי לב). אמנם זה היום שקיינו הולך הוא ובא, לעת עתה הולכים ומתגלים צדדיו היותר חיצוניים, ע"י פועלים המוכשרים לכוון את המעשים הללו, כערכם של הצדונים היודעים לכת את העצים מן הלבנון לכוון בית ד' יותר מבני ישראל, אשר עינם ולבם וכל רגשי נשמתם נתונים אל הבית הגדול והקדוש, אשר נקרא שם שם ד' צבאות יושב הכרובים¹³, אשר ידעו את שמו לדבקה בדבריו ובדרכיו בכל לבם ובכל נפשם.

ואתה יקירי אם קובל אתה מה עשית להביא את הרגע המאוס, הרבה עשית, אשיבך, והרבה יותר מזה עוד תעשה בוראת אל למושעות, בהיותך בן נאמן לעם ד' שומר את דבר ד' בהליכות חיך, ברגשי לבבך ובחפץ רוחך, הלא בזה אמצת חזקת חלק אחו מנשמת האומה, וכל חוג ההשפעה שלך הלא אור זוהר אור הקודש של חיי עולם מלאה, וסגולת האומה הנפלאה העומדת לנס בדבר ד' אשר עמה חזקת, ובוה נתח עז לישראל, ומכון להכשרת ברכת ד' על עמו, אשר בגללה תנחת השפעה האלהית העליונה להגלות במערכות התולדה, להסבת הפצי עמים, ונשיות מלכי ארץ וסגגיה, להכיר את הכוח והרשימה לחיי עם עולם על אדמת קדשו, ואם אחרים היו שלוחי הקריאה וההכרזה, אתה וכל רעך אנשי הרוח והאמון הישר והעמוק היו והנם מיסדי התוכן והמרץ הפנימי, מחיה הנשמה האומית, וממשיכים את אור הוייה.

אותם החרדים תמימי הלב, אשר מעומק טהרת רוחם התנגדו אל הציונות, הם הם אשר צרפיה וחסירו חלק גדול מסיגיה, עד אשר הביאה בפעולתם השלילית אל המדרגה הזאת שתהיה ראיה להתלבש בלבוש מלכות מעשית, ולא תורה כולה מרוח בית ישראל, הצד החיצוני שבבנין האומה, כמו הצד החיצוני שבבנין יצירת האדם, וכל החי, בא בהתגלות כחות כאלה, שלא הם הנם בצורתם הזעירה המביאים את תוכן המעולה של החיים לערכו המשוגב, אשר עליו יתיצב כשתופיע כל סגולתו, וכשיתשוב הפועלים החיצונים הללו, שהם הנם הבונים את נשמת החיים, יוצאה ע"י זה כמין מחאה מכאב לב של החשים את האור הגדול של הנשמה, ואת זוהר תפארתה, ובכל זאת אותם הכחות בעצמם הם הם יהיו לבסיסים חזקים להעמיד עליהם את הבנין של החיים המגמתיים, החיים הפנימיים האידיאליים, שכל נפש טהורה אליהם שוקקת.

אמנם הרבה מאד צריכים עיבוד שני הצדדים החיצוניים והפנימיים, הסבלנות מקור חיים היא, אבל במה דברים אמורים בנזמן שהיא באה מתוך הטהרה של הדעת

¹⁰ שיר השירים ה, ב, ספר הכורז, ב, כ"ד, וע"ל עמ קנז א"י תתט.

והמוסר, שאי אפשר לו להתברר כ"א מתוך ההכרה הבהירה בהמות של חיי האומה ונשמתה התולדתית, אבל בזמן שהיא באה מתוך רכרוכית הלב, ורפיון הרוח הרי היא נעשית לסם ממת ומכלה, שסופו להביא קנאה מרה וקשה כשאלו, שמחזיקה יהיו דוקא הדוגלים בשם הסבלנות, כשאנו מבחינים יפה את הערך העצמי שיש לתורת ישראל לדבר ד' אשר עמו עם רוחו ומתתו, וכל מפלאות חיי הארוכים והנפלאים, נדע ונכיר מיד, כי הסבלנות הבאה לחסום את הדרך של עז החיים לעמוד על ידו נגד כל מהרס עד היסוד היא נשמת האומה, ומכניס רוח תוהו במערכת חיי, היא דומה לאותה הסבלנות של האיש הרואה שכבוד ביתו ומשפחתו נתון הוא למרמס כל פריץ והולל, והוא ברפיונו מעמעם ומחשה, הפרטים, מה הוא הקו, והיכן הוא הגבול, ודאי צריכים הם להתבאר ביאור למודי, אבל הכלל, נשאר כלל אמת וקיים לעד.

הציונות, לא תוכל למצא את מלא צדקה מפני שהיא תנועה מודרנית, מפני שלא כל מה שהוא מודרני הוא צודק, גם המלחמה האכזרית היא תנועה מודרנית, ומ"מ כמה רשעות יש בה, והמודרניות בעצמה, עוד לא לגמרי תוכל ללכת במשעול זה שלא לשאול לדעותיו של כל איש, אדרבא תנועה מודרנית המבוססת על איה פרינציפיום אתן, כל מי שהוא מפורש מהרס בדיעותיו הגליוות ביטוי ובפועל בתחלטה גמורה לאותו הפרינציפיום, לא יוכל להיות מתקבל לכה הגון באותה התנועה, המעו העולמי לעם ישראל הוא חיי רוחו, שהתבצר בו במבטח יותר חזק מכל החומות הגבוהות אשר לכל ממלכות הגוים, והחומה הזאת, אי אפשר שתהיה נתונה הפקר לכל הרוצה להשליך עליה אבני קלע לפרוץ בה פרצות, בצורה מוחלטת וקבועה, במערכי חיי, ובתגיונותיו הקבועים, הציונות, בתור תנועה מרקלמת את היסוד הלאומי של ישראל, היא טובה ונכונה, ויש לה אחרית ותקוה, אבל בתור משגב של האומה כולה לעולם אשר לנשמת האומה, את רוח אל אמת אשר משנת את אור הקודש של חיי העולם אשר לנשמת האומה, את רוח אל אמת אשר בקרבה, על כן תעסוק יפה בהשטחים החיצונים של בנין האומה, ומעולם לא תגיד עד החיים הפנימיים, שבנינם עומד הוא, הכן בעד עובדים אחרים, שהם לגמרי מסוג אחרי, והם יצמחו דוקא, מתוך אותה „ארץ ציה“ של החרדים אשר התנגדו להציונות באמת ואמונה, מפני חרדתם התמימה על רוח ד' על עמו על יסוד חיי.

כיוון שהפירוט של הפרוגרמה של אגודת ישראל, הוא כבר נכנס תחת סוג הפרטים של תורת הסבלנות, לא תחת הסוג של הקו הכללי, שעליו הם דברינו, ועל כן איני אחראי להם. חלילה לדחות „נפשות תועות“ כל זמן שלא יתפרצו לקחת להם קרנים לומר שהם הם קברניטיה של האומה שיפלוסו לה אורח חיים חדש, לקוח בהקפה מהמודרניות האירופית, שהיא כסף סיגים, מצופה על חרטי¹⁴ האלילות הקדמוניות, וכל זוהמת שפלותה, שעליה הנונו נלחמים, ועוד נלחם בכל עז רוח ד' אשר תשגבנו סלה.

המאורע של הויכוח ע"ד הגימנסיה, וביחוד דעתו של הלוי ז"ל בזה ודאי כבר הוא נכנס בתור פרטי פרטים, שאיני צריך להזקק לו בזה, בכל זה אגיד לך יקירי כי

הגימנסיה, עם כל היתרון שלה בהשפעתה על תחית השפה והטקטיקה החיצונית, של הלאומיות, חטאה הרבה לרוח ישראל, במה שעשתה כל קודש לחול, וזוה תחילת רבנות, ובסיס של התבוללות גרועה, שפריה מוכרח לצמח ראש ולענה במשך איה דורות, שאמנם מובטחני בחדס ד' אשר על עמו, שכבר ברא רפואה מוקדמת למכה זו.

ודגמה שלך, ממה שהם נותנים לנו רשיון לבנות בתי כנסיות, ובתי מדרשות, אינו דומה להנדון, פה אין העסק בתורת הסבלנות שבין דת לדת ובין אומה לאומה, אלא בתורת הסבלנות של אותה האומה עצמה בינה לבין עצמה, כדי לשמור את אומץ חייה, ובענין המיוחד שלנו, לעומת בני דתות אחרות, הוא ענין אחר, שדורש הגדרה בודאי, ושנקה למצא בזה נתיבות סגולות וישרות מאד בעו"ה, בבוא תור המעשה, וידעו גויים צדקנו וכל עמים כבודנו¹⁵.

והאירוניה של ההיסטוריה, אינה אירוניה מרה למשכילים אל רוחה, כבר היו לנו תקופות רבות שנושאי המשרה לא היו כלל מרוצים לרוחנו הפנימי, ומ"מ כל זמן שהמשרה הפנימי עומד הוא על כנו, ובכללות האומה דבר ד' הוא לקו בהליכות החיים, הרי החיים הכלליים הולכים ומתפתחים, וסוף כל סוף, יבוא התור של האיתוח הגמור, וזו סוד החיים של כסא דוד, שהוא צפייתם של ישראל לדור דורים, והרי האירוניה של הורדוס בתור בונה את המקדש היא יותר מרה, ומ"מ לא בשביל כך יאמר כל חוקר תולדותי נאמן שראוי אלמוד מזה רוח של סבלנות למעשיו של הורדוס והליכות חיי, ושאפיותיו, הלבנים אל הבנין יכולים לשאת גם אותם שאינם חודרים אל עומק סוד הישרים¹⁶, אשר ישוב בו, ולא רק הלבנים, כי אם רשאים הם להיות המנצחים על המלאכה, אבל בוא תור סוד הישרים להגלות או יבורר הדבר, „ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו“¹⁷, ומ"מ אין שר כל בריה מתקפס¹⁸, ועל פי פעלים ימצאו כל העובדים את ערכם בוכרון האומה לדורות יבאו, וסוף כל סוף יצדק קודש¹⁹.

השאלה ע"ד מדיניות ודתיות, היא לגמרי צדדית, ערך ישראל בארץ ישראל יתברר שהוא עומד ממעל לכל תוכן של מדיניות ודתיות מורגלה, כשיתחזק רוח העם בקרבו ע"י שבתו אל ארצו וממלכתו, יתחילו סגולותיו העתיקות לצאת לאור עולם, ורוח הנבואה בהוד האלהי שלה יצא ממחבואו, ויתעלה מכל חופש של דיבור, מדומה וארעאי, שהוא נוהג בארצות המבוססות לפי רוח זמנינו, ובמשך איה תקופה הלא מוכרחת תהיה תנועה דתית המפגינה לצאת מכתן של ישראל, לטהר ולצרף את כל סיגי האלילות, ותחמרות הגסה, המסוככים ברוחות העמים והדתות השונות, למען צרף את כל מערכי רוח האדם, באופן שיוכשר להתעלות למדת השלום והחופש המוחלט, „והסירותי דמיו מפיו ושקצויו מבין שניו, ונשאר גם הוא לאלהינו“²⁰, „ועתידין יטיאטריות וקרקסאות שבהו“²¹ שילמדו שרי יהודה בהם תורה ברבים²², בין תורה פוליטית מבשרת שלום וזירות, כדעת התוספות, שהם בתי החול של הברת העם, ובין תורה דתית, מוחרת מוחרת האור של דעת האמת

⁶ ישעיהו סב, ב, ⁷ תהלים קיא, א, משלי ג, לב, ⁸ מלאכי ג, יח, ⁹ פסחים קיח, א.

והמוסר, שאי אפשר לו להתברר כ"א מתוך ההכרה הבהירה בהמות של חיי האומה ונשמתה התולדתית, אבל בזמן שהיא באה מתוך רכרוכית הלב, ורפיון הרוח הרי היא נעשית לסם ממת ומכלה, שסופו להביא קנאה מרה וקשה כשאלו, שמחזיקה יהיו דוקא הדוגלים בשם הסבלנות, כשאנו מבחינים יפה את הערך העצמי שיש לתורת ישראל לדבר ד' אשר עמו עם רוחו ומתתו, וכל מפלאות חיי הארוכים והנפלאים, נדע ונכיר מיד, כי הסבלנות הבאה לחסום את הדרך של עז החיים לעמוד על ידו נגד כל מהרס עד היסוד היא נשמת האומה, ומכניס רוח תוהו במערכת חיי, היא דומה לאותה הסבלנות של האיש הרואה שכבוד ביתו ומשפחתו נתון הוא למרמס כל פריץ והולל, והוא ברפיונו מעמעם ומחשה, הפרטים, מה הוא הקו, והיכן הוא הגבול, ודאי צריכים הם להתבאר ביאור למודי, אבל הכלל, נשאר כלל אמת וקיים לעד.

הציונות, לא תוכל למצא את מלא צדקה מפני שהיא תנועה מודרנית, מפני שלא כל מה שהוא מודרני הוא צודק, גם המלחמה האכזרית היא תנועה מודרנית, ומ"מ כמה רשעות יש בה, והמודרניות בעצמה, עוד לא לגמרי תוכל ללכת במשעול זה שלא לשאול לדעותיו של כל איש, אדרבא תנועה מודרנית המבוססת על איה פרינציפיום אתן, כל מי שהוא מפורש מהרס בדיעותיו הגליוות ביטוי ובפועל בתחלטה גמורה לאותו הפרינציפיום, לא יוכל להיות מתקבל לכה הגון באותה התנועה, המעו העולמי לעם ישראל הוא חיי רוחו, שהתבצר בו במבטח יותר חזק מכל החומות הגבוהות אשר לכל ממלכות הגוים, והחומה הזאת, אי אפשר שתהיה נתונה הפקר לכל הרוצה להשליך עליה אבני קלע לפרוץ בה פרצות, בצורה מוחלטת וקבועה, במערכי חיי, ובתגיונותיו הקבועים, הציונות, בתור תנועה מרקלמת את היסוד הלאומי של ישראל, היא טובה ונכונה, ויש לה אחרית ותקוה, אבל בתור משגב של האומה כולה לעולם אשר לנשמת האומה, את רוח אל אמת אשר משנת את אור הקודש של חיי העולם אשר לנשמת האומה, את רוח אל אמת אשר בקרבה, על כן תעסוק יפה בהשטחים החיצונים של בנין האומה, ומעולם לא תגיד עד החיים הפנימיים, שבנינם עומד הוא, הכן בעד עובדים אחרים, שהם לגמרי מסוג אחרי, והם יצמחו דוקא, מתוך אותה „ארץ ציה“ של החרדים אשר התנגדו להציונות באמת ואמונה, מפני חרדתם התמימה על רוח ד' על עמו על יסוד חיי.

כיוון שהפירוט של הפרוגרמה של אגודת ישראל, הוא כבר נכנס תחת סוג הפרטים של תורת הסבלנות, לא תחת הסוג של הקו הכללי, שעליו הם דברינו, ועל כן איני אחראי להם. חלילה לדחות „נפשות תועות“ כל זמן שלא יתפרצו לקחת להם קרנים לומר שהם הם קברניטיה של האומה שיפלוסו לה אורח חיים חדש, לקוח בהקפה מהמודרניות האירופית, שהיא כסף סיגים, מצופה על חרטי¹⁴ האלילות הקדמוניות, וכל זוהמת שפלותה, שעליה הנונו נלחמים, ועוד נלחם בכל עז רוח ד' אשר תשגבנו סלה.

המאורע של הויכוח ע"ד הגימנסיה, וביחוד דעתו של הלוי ז"ל בזה ודאי כבר הוא נכנס בתור פרטי פרטים, שאיני צריך להזקק לו בזה, בכל זה אגיד לך יקירי כי

האלהית, ואהבת דרכי ד' בחיי היחיד והחברה, כדעת רש"י במגילה שס"ז, ואז נתעלה מעל לגבולה של השאלה הפרטית הזאת, כללו של דבר המדינה תהיה „ארץ ישראל“ וסגולת ישראל בטהרתה תשלוט בה, ואם בתחילתה תהיה לפעמים סובלת מאוה רחוקת חסיסיות, יבא הכל למנוחה ע"י אור החיים הבא ממכון נשמת חי העולמים, התולכת להחיות את עם סגולתו, על ארץ חמדתו, וכל אלה הדברים הנראים כעת לסנטימנטליים, היה יהיו לתוכנים הכריים מלאי אומץ חיים, ויסוד מרץ ועבודת עם, עבודת הדפסת הש"ס נתעכבה מפני דוחק הנייר, יפה היא ההערה, ע"ד הציון¹⁵ של הפסוק ואמר וגו', ובע"י הדפסו את המהרש"א בנוסח ד"ה אי, ובאמת בגמ' התחיל במלת ואמר, רק המדפיסים הדפסו מלת „אי“ גדולה בטעוה.

התחיל לבתלת ואמר, רק המדפיסים הדפסו מלת „אי“ גדולה בטעוה. המשפעתך הטובה, ותקוית חזקה שפעלך והדרך ילך הלך וגדל עליהם, ויה"ר שנוכה לראותך עובד עבודת הקודש על הררי ציון ברוממות קרן לבית ישראל, במהרה בימינו בקרוב.

מצב"י ש"י הנני מקבל ב"ה מכתבים כסדרם, ודאי יודרו כעת לקבע חליפות מכתבים מלאי ענין, לפי התוכנים המתחדשים בחיי הכלל כעת יום יום שראוי שילכו ההשקפות ויתבררו בכירור אחר בכירור, בבקורת נכונה והופעת קודש, ששתי אלה יחד הן שלשמות זו את זו, והתאמתן הלא הוא האידיאל העתידי של המדע, ב"ה שכעת התחלנו כבר לקבל מכתבים מבי"ב באה"ק, ת"ל מרוצים הם מאד מהחליפה של מצבם, ועוד נקה להדשות רבות ענין בימים הקרובים לבא עלי"ט בע"ה.

ת"ח לך על הד"ש מה' סוויצקי, אמנם כבר הודיעני צב"י משם הגולים בכלל, ואולי גם ממנו בפרט, אבל נעים לי לשמוע עוד הפעם מהודעתו דרך אנכי בבחינת מסל"ת, וד' יגונן עליהם ועלינו, ויחננו להתראות בחדות אמת על אדמת הקודש בקרוב.

והנני בזה מקצר ואומר שלו' רב לך ולעוורייך ולכל אשר לך, חזק ואמץ, ויהי ד' עמך לרוממך ולשגבך בישועתו, ונזכה לראות באור חדש אשר יאיר על ציון ועל מקראיה¹⁶, כנפשך היקה ונפש יידיך מוקירך בכל לב, מצפה אשרך,

חק' אברהם יצחק הכהן קוק

הנני שולח לך, איהו עקומ' ממכתבי ע"ד דגל „ירושלים“, אקה שתמצא בו מקום למפעל והרחבה, נתחזק נא, ויהי ד' עמנו.

הנ"ל

הרבנית תחיי דורשת תמיד לדעת את כל אשר עמדך לטובה, ומוקירה אותך מאד מאד.

הנ"ל